

JAKELU
sylvie.fraboulet-jussila@finnfund.fi

Asianumero
IOK/61/2018

Päiväys
13.11.2018

Asia

Ihmisoikeuskeskuksen lausunto; kommentteja Finnfundin ihmisoikeuslinjausta koskevasta luonnoksesta

Finnfund on pyytänyt kommentteja luonnoksesta ihmisoikeuslinjaukseksi. Pyydetyn mukaisesti Ihmisoikeuskeskus on sisällyttänyt kommentit suoraan luonnostekstiin, joka on kopioitu alkamaan seuraavalta sivulta. Kommenteissa viitataan Ihmisoikeuskeskuksen kääntämään ja julkaisemaan YK:n tulkintaoppaaseen koskien yritysten vastuuta kunnioittaa ihmisoikeuksia (myöh. Tulkintaopas).

Ennen varsinaista tekstiluonnoksen kommentointia Ihmisoikeuskeskus tahtoo rohkaista ja kannustaa Finnfundia sen pyrkimyksissä huomioida toimintansa ihmisoikeusvaikutukset, vähentää mahdollisia kielteisiä vaikutuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista kaikin mahdollisin sen käytettävissä olevin keinoin.

Sirpa Rautio
Johtaja

Kristiina Kouros
Asiantuntija

Finnfundin ihmisoikeuslinjaus – LUONNOS KOMMENTOITAVAKSI

Finnfundin missio on luoda parempaa maailmaa rahoittamalla vastuullisia ja kannattavia yrityksiä kehitysmaissa. Tämä ihmisoikeuslinjaus on keskeinen osa [Finnfundin ympäristö- ja yhteiskuntavastuupolitiikkaa](#).

Ihmisoikeudet ovat kansainvälisesti sovittuja periaatteita, joiden tarkoituksena on turvata kaikille ihmisarvoinen elämä ja yhdenvertainen kohtelu. Ihmisoikeudet ovat luonteeltaan yleismaailmallisia, jakamattomia ja luovuttamattomia¹. Ihmisoikeudet on määritelty YK:n yleissopimuksissa ja sopimuksissa, kuten [kansainvälisessä ihmisoikeusasiakirjassa](#) ja Kansainvälisen työjärjestön [ILO:n työelämän perusperiaatteita ja -oikeuksia koskevassa julistuksessa](#).

Finnfund pitää ihmisoikeuksia suuressa arvossa sekä kunnioittaa ja edistää toiminnassaan kansainvälisesti tunnustettuja ihmisoikeuksia.

Finnfund tarjoaa pitkäaikaista rahoitusta suoraan yrityksille mutta voi rahoittaa yrityksiä myös rahoituslaitosten ja rahastojen kautta. Rahoitetut yritykset toimivat usein vaikeissa ympäristöissä, joissa mahdollisuudet merkittävien kehitysvaikutusten aikaansaamiseen ovat suuret, mutta joissa myös ihmisoikeuksiin liittyvät riskit voivat olla merkittäviä.

Finnfund voi olla osallisena ihmisoikeusvaikutuksiin eri tavoin: yhtiö voi aiheuttaa niitä omalla toiminnallaan, tai myötävaikuttaa tai olla yhteydessä niihin liiketoimintasuhteidensa kautta. Finnfund pyrkii aktiivisesti ja jatkuvasti tunnistamaan, vähentämään ja hallitsemaan toimintaansa liittyviä mahdollisia ja toteutuneita haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia noudattamalla [YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia periaatteita \(UN Guiding Principles on Business and Human Rights, UNGP\)](#).

Finnfund uskoo, että vastuullisesti toimivat yritykset voivat työnantajina, yrityskansalaisina ja lähiyhteisöjensä kumppaneina vaikuttaa omalla toiminnallaan myönteisesti ihmisoikeuksiin esimerkiksi edistämällä hyviä työoloja, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja järjestäytymisvapautta. Kehitysrahoittajana Finnfund on sitoutunut kannustamaan ja edistämään tällaisten myönteisten vaikutusten aikaansaamista.

¹YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston mukaan "ihmisoikeudet kuuluvat kaikille ihmisille rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään katsomatta. Kaikki ihmisoikeudet – kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet, kuten oikeus elämään, sananvapauteen ja tasavertaisuuteen lain edessä; taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset oikeudet, kuten oikeus työhön, sosiaaliturvaan ja opetukseen; ja kollektiiviset oikeudet kehitykseen ja itsemääräämiseen – ovat jakamattomia, toisistaan riippuvaisia ja toisiinsa liittyviä."

Kommentoitu [KK1]: Tässä kohtaa tekstissä on epätasällisyyttä. Ihmisoikeudet ovat paitsi arvoja ja periaatteita, myös valtiosopimuksia, jotka **velvoittavat oikeudellisesti niihin sitoutuneita valtioita**. Tämä ei käy ilmi luonnostekstistä.

Kappaleessa mainitut julistukset puolestaan eivät ole sopimuksia, tosin esim. ihmisoikeusjulistuksen oikeudellinen velvoittavuus on jossain määrin avoin kysymys.

Kansainvälisen ihmisoikeusasiakirjan käsite, mikäli sillä viitataan englanninkieliseen termiin "International Bill of Human Rights" ei ole vakiintunut Suomen kieleen, eikä välttämättä avaudu ylipäätään muille kuin kansainvälisen oikeuden asiantuntijoille. Ihmisoikeuskeskus on käyttänyt käännoästä "ihmisoikeuksia koskevat kansainväliset perusasiakirjat" muun muassa kääntämässään Tulkintaoppaassa (s. 12). Tämäkään termi ei avaudu asiaan vihkitymättömille, ja voisikin olla tarpeen kirjoittaa po. termiin sisältyvä YK:n ihmisoikeusjulistus sekä kaksi yleissopimusta niiden koko nimillä.

Finnfund tiedostaa, että sen toiminnan vakavimmat potentiaaliset ihmisoikeusvaikutukset syntyvät todennäköisimmin rahoitustoiminnan ja rahoitettujen yritysten toiminnan kautta. Finnfund tiedostaa myös, että sen mahdollisuudet hallita tällaisia ihmisoikeusvaikutuksia vaihtelevat tapauskohtaisesti riippuen Finnfundin vaikutusmahdollisuuksista ja sen mahdollisuuksista kasvattaa niitä. Edellytämme asiakkaitamme, että he hallitsevat rahoittamaamme toimintaan liittyviä ihmisoikeusriskejä ja -vaikutuksia YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti.

UNGP-periaatteet muodostavat Finnfundin ihmisoikeuksiin liittyvän työn kehykset, ja ihmisoikeusnäkökulma on sisällytetty yhtiön ympäristö- ja yhteiskuntariskien hallintaan. Finnfund käyttää, parantaa ja kehittää uusia **työkaluja ja menettelytapoja** sekä varmistaa, että sillä on käytössään tarvittavat **resurssit ja asiantuntemus**, jotka mahdollistavat seuraavat asiat:

- Arvioimme **mahdollisia ja jo toteutuneita ihmisoikeusvaikutuksia sekä** ennen rahoituspäätöksen tekemistä että säännöllisesti sen jälkeen. **Huolellisuusvelvoiteprosessin** mukaisen (due diligence) laajuus vaihtelee riippuen aluksi tehtävän ihmisoikeusvaikutusten kartoituksen tuloksista, ennakoitujen ihmisoikeusvaikutusten kontekstista, vaikutusten laajuudesta sekä rahoitettavan toimintaan liittyvistä riskeistä.
- **Kiinnitämme erityistä huomiota kyseisen alueen ja maan ihmisoikeustilanteeseen** ennen rahoituspäätöstä sekä koko investoinnin elinkaaren ajan etenkin niissä maissa, joissa valtio ei kykene huolehtimaan velvollisuuksistaan kunnioittaa ja suojella ihmisoikeuksia.
- Ymmärrämme, **millä tavoin ja miten läheisesti Finnfund voi olla osallisena** mahdollisiin kielteisiin ihmisoikeusvaikutuksiin.
- Arvioimme kielteisten ihmisoikeusvaikutusten todennäköisyyttä ja **vakavuutta** mittasuhteiden, laajuuden ja peruuttamattomuuden perusteella, ja priorisoimme toimiamme niin, että kaikkein vakavimpiin vaikutuksiin puututaan ensin.
- Kiinnitämme erityistä huomiota etenkin **alkuperäiskansojen** sekä muiden **haavoittuvien ja marginalisoituneiden ihmisryhmien** oikeuksista kontekstista ja tilanteesta riippuen. Finnfund tiedostaa, että tietyt haavoittuvassa asemassa olevat ihmisryhmät, kuten naiset, vammaiset, lapset, alkuperäiskansat ja ihmisoikeuspuolustajat, ovat alttiimpia kielteisille ihmisoikeusvaikutuksille, ja niihin on siksi kiinnitettävä erityistä huomiota.
- **Otamme ihmisoikeusarviointien tulokset** osaksi päätöksentekoa, rahoitussopimuksia ja investointien jatkuvaa seuranta ja hallintaa.
- **Pyrimme käyttämään ja lisäämään myönteistä vaikutusvaltaamme** suhteessa rahoittamiimme yrityksiin ja kumppaneihimme, jotta he kehittäisivät ihmisoikeusvaikutusten tunnistamista, ehkäisemistä, lieventämistä sekä korjaamista omassa toiminnassaan. Finnfundin pyrkimyksenä on parantaa ja lisätä vaikutusvaltaansa sen rahoittamien

Kommentoinut [KK2]: YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevista periaatteista luettavissa oleva huolellisuusvelvoitteen (due diligence) käsite ei ole laajasti tunnettu ja voisi olla hyödyllistä avata käsitteen sisältö tässä.

Kts. Tulkintaopas, Ohjaava periaate 17

Kohdassa ylimääräinen sana: "mukaisen".

Kommentoinut [KK3]: Tässä kohtaa voisi olla hyödyllistä konkretisoida "huomion kiinnittämistä", joka voidaan tulkita riittämättömäksi. Mikäli huomion kiinnittäminen viittaa ihmisoikeusvaikutusten arviointiprosessin osaan (osana huolellisuusvelvoitetta), se voitaisiin tuoda esiin, kuten YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa periaatteissa.

Kts. Tulkintaopas, Ohjaava periaate 18

Viittaaminen valtioihin, jotka eivät kykene huolehtimaan velvollisuuksistaan voi olla ongelmallinen. Mikään valtio ei kykene toteuttamaan täysimääräisesti kaikkia ihmisoikeusvelvoitteitaan (Pohjoismaatkin saavat tuomioita ihmisoikeuksien loukkaamisesta ja suosituksia ihmisoikeustilanteen parantamiseksi). Kun Finnfund toimii ennen kaikkea valtioissa, joilla on kohtalaisen paljon vaikeuksia turvata ihmisoikeudet, voidaan kysyä onko tarpeen antaa tässä sitoumuksessa mahdollisuus sellaiselle tulkinnalle, että joidenkin kohdemaiden ihmisoikeustilanteeseen ei tarvitse kiinnittää yhtä paljon huomiota kuin joidenkin toisten.

yritysten toimintaan. Finnfund kuitenkin tiedostaa, että sen **vaikutusmahdollisuudet** vaihtelevat muun muassa rahoitustavasta ja rahoitusosuudesta riippuen. Vaikutusmahdollisuudet ovat usein tapauskohtaisia, mutta niiden vahvistaminen on erityisen tärkeää niissä maissa, joissa valtio ei kykene huolehtimaan velvollisuuksistaan kunnioittaa ja suojella ihmisoikeuksia. Finnfund voi käyttää ja vahvistaa vaikutusvaltansa eri tavoin. Finnfund pyrkii esimerkiksi rahoittamaan hankkeita sellaisten rahoittajien kanssa, jotka jakavat sen kanssa samat periaatteet.

- Jos kielteisiä vaikutuksia ihmisoikeuksiin ilmenee, **vaikutamme siihen, että haitallisista ihmisoikeusvaikutuksista kärsineille tarjotaan korjaavia toimenpiteitä.** Tähän vaikuttaa se, millä tavoin Finnfund on osallisena asiaan ja millaiset sen vaikutusmahdollisuudet ovat rahoitettavan yrityksen toimintaan vaikutusten korjaamiseksi Finnfundin asiakkailta on oltava toimiva ja tarkoituksenmukainen operatiivisen tason valitusmekanismi, jonka kautta voidaan tarjota korjaavia, ei-oikeudellisia toimenpiteitä.
- Edistämme **vaikuttavaa yhteistyötä sidosryhmien kanssa** ja, että sidosryhmien näkökulmat otetaan huomioon ihmisoikeushuolellisuusvelvoiteprosessissa (due diligence). Käytännössä tämä tarkoittaa usein sitä, että Finnfund arvioi rahoittamiensa yritysten sidosryhmäyhteistyön laatua ja riittävyttä ja pyrkii tarvittaessa vaikuttamaan sen parantamiseen. Kiinnitämme erityistä huomiota tilanteisiin, joissa tarvitaan vapaata ja tietoon pohjautuvaa ennakkosuostumusta (**FPIC**, Free Prior and Informed Consent). Finnfund voi myös hankkeen elinkaaren eri vaiheissa konsultoida ja tehdä yhteistyötä sidosryhmien kanssa, joita ihmisoikeusvaikutukset mahdollisesti koskettavat.
- Arvioimme ja hallinnoimme ihmisoikeusvaikutuksia ja -riskejä jatkuvasti **sekä koko sijoitussalkun tasolla että yksittäisten rahoituskohteiden osalta.**
- Ylläpidämme, parannamme ja kehitämme uusia **indikaattoreita**, kriteereitä ja prosesseja, joilla voidaan mitata Finnfundin ihmisoikeuksien toteutumista arvioivien huolellisuusvelvoiteprosessimme (due diligence) tehokkuutta. Teemme tätä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Finnfundin lähestymistapa noudattaa [Suomen ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyön ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan ohjeistusta](#) (2015). Yksityisen sektorin instrumenttien osalta ohjeessa edellytetään **ihmisoikeuksien huomioon ottamista** ja todetaan, että *liiketoiminnan vaikutuksia ihmisoikeuksiin on arvioitava, [...] jotta ne voidaan ottaa huomioon, välttää tai niitä voidaan lieventää.* Ohjeessa myös edellytetään YK:n Global Compact -aloitteen periaatteiden sekä yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden noudattamista.

Finnfund noudattaa tämän ihmisoikeuslinjauksen lisäksi ympäristö- ja yhteiskuntavastuupolitiikkaansa sisällytettyjä [IFC:n vastuullisuusperiaatteita](#)

Kommentoimut [KK4]: Tulkintaoppaan (periaate 18, kysymys 42, s. 32) mukaan sidosryhmiä tulee kuulla mielekkäällä tavalla. Kohdassa avataan tätä käsitettä syvemmin. Sidosryhmien ja asiantuntijoiden osallistaminen due diligence -prosessiin on keskeistä ihmisoikeusvaikutusten arvioinnissa. Tätä on syytä korostaa rahoitettaville yrityksille, jotka eivät välttämättä ole tottuneet suhtautumaan sidosryhmien ja asiantuntijoiden kuulemiseen ohjaavien periaatteiden tarkoittamalla tavalla.

[\(IFC Performance Standards\)](#) riippuen siitä, millaisia ympäristö- ja yhteiskuntariskejä rahoitettavaan toimintaan liittyy. IFC:n vastuullisuusperiaatteisiin sisältyy kansainvälisiä ihmisoikeusperiaatteita, jotka liittyvät muun muassa työoikeuksiin ja työoloihin, haavoittuvien ihmisryhmien, alkuperäiskansojen tai uudelleensijoitettujen ihmisryhmiensuojeluun, yhteisöjen kuulemiseen ja osallistamiseen sekä valitusmekanismeihin.

Finnfundilla on oma **kanava väärinkäytöksistä ilmoittamiseen (grievance and whistleblowing mechanism)**. Eri sidosryhmiin kuuluvat ihmiset voivat ilmoittaa [Finnfundin verkkosivujen kautta](#), jos epäilevät ihmisoikeuksia loukattavan tai rikottavan Finnfundin toiminnassa tai sen rahoittamien yritysten toimintaan liittyen.

Finnfund seuraa kansainvälistä keskustelua ihmisoikeuksista ja kehittää jatkuvasti omaa osaamistaan. Teemme tiivistä yhteistyötä muun muassa muiden eurooppalaisten kehitysrahoittajien (EDFI) kanssa. Finnfund käyttää tarvittaessa myös ulkopuolisia asiantuntijoita ja pitää yllä yhteyksiä eri sidosryhmiin, kuten konsultteihin ja kansalaisyhteiskuntaan. Tätä ihmisoikeuslinjausta sekä siihen liittyviä prosesseja ja työkaluja päivitetään tarpeen mukaan.

Kehitysrahoittajan moniulotteisesta roolista johtuen, tämän ihmisoikeuslinjauksen sisällön ei pidä tulkita muodostavan Finnfundille kansainvälisiä oikeudellisia velvoitteita tai ylimääräistä oikeudellista vastuuta.

Finnfund tiedostaa, että ihmisoikeusvaikutuksia voi aiheutua myös yhtiön omasta toiminnasta esimerkiksi työnantajana tai sen käyttämien palveluntarjoajien ja alihankkijoiden toiminnasta johtuen. Tällaisia tilanteita varten yhtiöllä on olemassa erilliset toimintaohjeet ja menettelytavat.

Keskustelut ja yhteistyö eri sidosryhmien kanssa ovat olleet keskeinen osa tämän ihmisoikeuslinjauksen valmistelua.

Tämä ihmisoikeuslinjaus on Finnfundin johtokunnan hyväksymä. Se on voimassa x.x.201x alkaen, ja sitä sovelletaan kaikkiin tämän päivämäärän jälkeen johtokunnassa hyväksyttäviin hankkeisiin.

Kommentoimut [KK5]: Whistleblowing mekanismien riittävyys, saavutettavuus ja turvallisuus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Olisi suositeltavaa tarjota vaihtoehtoisia tapoja, myös siten, ettei ilmoittaminen edellytä mahdollisuutta käyttää tietokonetta tai ole ylipäättään yhteen viestintävälineeseen sidottu. Viestinnän pysyminen salassa täytyy turvata, samoin mahdollisuus anonyymiin ilmoitukseen. Voisi olla tarpeen lausua myös vastatoimien kiellosta tässä, vaikka ne olisivatkin huomioitu itse hankesopimuksissa, sillä jälkimmäiset eivät ole useinkaan työntekijöiden tai muiden mahdollisten ihmisoikeusloukkausten uhrien luettavissa.

Kts. Tulkintaopas, Ohjaava periaate 20, kysymys 52